

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Сөвединиң органы

1953 сентябрь 15 ВТОРНИК № 180 (2865) ВРТ88 20 КОП.

ССР ЭВИЛЕЛИНИН КАМГАЛАЛ МИНИСТРИНИН ДУЖААЛЫ (1 арын).
Чурттуң ховуларында (1 арын).
Күскү хову ажылдарының темпин улам күштелдирер (1 арын).
РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы (1 арын).
ПАРТИЯЖИ АМЫДЫРАЛ: В. Иезуитов. — Пропагандистерни белектээринин чугула хевирин (2 арын).
Н. Ковиния. — 1953 чылдын бюджетин күүседирин чер-чер Советтеринин чугула сорулгалары (2 арын).
М. Бюрбю. — Билиг болгаш чүткүл — чедикшикнин үндөзүн (3 арын).
К. Чигден. — Удуг өскерлишкенин (3 арын).

Удус демократиязын чурттарында (4 арын).
Вьетнам, Патет-Лао, Кхмер (4 арын).
Кореяда туттурган шериглерни бедир чандырып турарына хамаарыштыр (4 арын).
В. Морозов. — Эң күштүг гроссмейстерлерин Бүгү делегей шыдыраа маргалдаазы (4 арын).

Механизаторларже хүн бүрү сагыш салыр

Коммунистг партиянын XIX съездинин директиваларында көдээ ажыл-агыйның бүгү культураларының дүжүтүүн бедирер, малдын баш санын өстүрери, оон продуктудуг чоруун улгатырары — көдээ ажыл-агыйның кол сорулгазы болур деп шыткан. Бо улуг сорулганы күүседир дээш бистин чурттуң колхозчулары, МТС-териниң болгаш совхозтарын механизаторлары, база көдээ ажыл-агыйның бүгү ажылдакчылары канчаар-даа аажок улуг көдүрүлүшкүн-биле ажылдап турарлар. Амгы үе болза, көдээ ажыл-агыйның бүгү-ле ажылдарын чедикшикнин доозарына эң харыс салгалдыг үези болур. Бистин область дүжүт ажаап алышыкынын, күрүнеге тараа дужаалдазынын, күскү аңгыс болгаш кур чер андырталганын база нийтинин малынга чедикшик белекеленин ажылдарын чорудуп турар.

Бо ажылдарны бирги чергенин совет техниканынгу дузаламчы-биле күүседип турар. Ол техниканын түвүнге чедир ажылгаары-биле ону эки билер, бедик билигилг кадрлар керек. Бистин область көдээ ажыл-агый ажылдарын кыска хуусаада чорудар херекке техниканынгу учур дузазы дыка улуг деп чүвени кижини бүрүзү бүзүрөп турар. Коммунистг партиянын болгаш Совет чазактын Тыва областка хүн-бүрү чедирип турар канчаар-даа аажок улуг сагыш салышыкынын ачызы-биле он бир машина-трактор болгаш бир машина-мал ажылчынын станциялары тургустунган. Бистин областын колхозтары, совхозтары дүжүт ажаап алышыкынын колдуунда механизацияны күжү-биле чорудуп турар.

МТС-терде болгаш совхозтарда механизатор кадрларын саны чыл бүрү көвүдөп, оларын иштинден алдарып механизаторларын отряд хүн бүрү өзүп турар. Бо чылга дүжүт ажаап алышыкынында безин алырга колхозчу ховуларда мурнакчы механизаторлар улуг-улуг чедикшикнеринг болуп турар. Чижээ, Шагаан-Арыг МТС-тин сурагалыг комбайнер Михаил Бюрбю бедик хүлээгелерни ап, бодунун сөзүндө он ажыл херээ карышпайн турар, ол «Сталинец-6» деп комбайн-биле ортумаа-биле хүнде 23 гектар тарааны чидирг чокка ажаап ап турар. Эш Бюрбю чүгле бо чылын мурнакчы комбайнер апарган эвес, харын каш чылдарын дургузунда бедик көргүзүлгелерг болуп келген Сарыг-Сеп МТС-тин «Сталинец орук» колхозта ажылдап турар эш П. Висляев «Сталинец-6» деп комбайн-биле хүнде 37 гектар тарааны ажаап ап, ам сезон нормазын 700 гектар чедирер деп хүлээп алган бедик темпке-биле эрестиг ажылдап турар. Ол жылкы хүнде будурер ажыл нормазын 2—3 катап ажыр күүседип турар мурнакчы механизаторлар Бин-Хем болгаш Бай-Хаак МТС-терде база бар.

Дүжүт ажаап алышыкынын дургузуганын көргүзүп турары болза, кайы-ла МТС-те, совхозта, колхозта ажылдап турар механизаторларга эки байдалды тургускаан болдур, ында механизаторларнын ажылдары чедикшикнинг чоруп турарын практика херечилеп турар. Механизатор кадрларын ажылчынын чедикшикниң-колхозчу хову ажылчынын бригадазы-биле МТС-тин трактор бригадазынын колхоз бүүрүлгезинге чыгыс ап-сеткилдиг кады ажылдажылганын эки тургускааннан болгаш МТС-биле колхозтун аразында чарган керээни шынгы сагып күүседиринден хамааржыр. Танды районда Калинин атыг, Каа-Хем районда «Сталинец»

орук» көдээ ажыл-агый артельдеринде трактор болгаш хову ажылчынын бригадалары колхоз бүүрүлгезинге кады ажылдажылганы эки тургускаан-биле ажылдын бүүрүлгезинг бедик, күрүнеге тараа дужаалгазын шагда-ла күүсеткеннер.

СЭКП-ниң Каа-Хем, Бин-Хем болгаш Танды райкомнары база ол районнар Советтеринин күүсекчи комитеттери, МТС-тер директорлары, колхозтар баштаар черлери механизаторларнын бедик бүүрүлгезинг ажылдарына бүгү таланын кичээгейин салып турар. Ындыг-даа болза, чамдык районнарнын, МТС-теринин, колхозтарнын удурткучлары механизатор кадрларын бүүрүлгезинг ажылдарына кол кичээгейин салбайн, эки таарышкан байдалдарны оларга тургускаан турар. Чижээ, Барын-Хемчик районда «Тинделге» колхозтун баштаар чери колхозта күскү аңгыс чер андырталгында ажылдап турар трактористеринин амыдыралына кичээгейин салбайн турар. Оон уламында ында ажылдын бүүрүлгезинг куду болуп турар. Механизатор кадрларын амыдыралын экижидеринге кичээгейин салбас чорук Улуг-Хем районунч удурткучуларына болгаш Шагаан-Арыг МТС-тин директору эш Гордейге турганын айтыры чугула. «Совет кижилерин доктаамал өзүп турар хергелдерин максималдыг хандырап дугайында могагыш-ылг чок сагыш салышыкынын бистин партиязыс моон сонгаар-даа салыр, чүге дээрге, совет кижинин чагаай чоруу, совет улустун чечектелишкенин бистин партияга дээди хоолу болур» — деп Коммунистг партиянын XIX съездининг эш Г. М. Маленков чугаалаан. Коммунистг партиянын болгаш Совет чазактын совет кижилер дугайында улуг сагыш салышыкынын ажыл-агый кырынга ботландыры парти организацияларынын болгаш совет органнын чугула сорулгазы болур.

Ам көдээ ажыл-агый ажылдарын чедикшикнинг доозарына шитпирдиг күш — механизаторлар болур. СЭКП райкомнарынын, райкуксомнарынын, чер-черин партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнынын, МТС-теринин, совхозтарын, колхозтарын удурткучуларынын кол сорулгазы болза, механизатор кадрларын амыдырал чуртталгазын экижидер дугайында олче бүгү таланын кичээгейин салыр учурдуг. Ылангыч амгы үеде колхозтарнын ховуларында ажылдап турар механизатор бүүрүлгезинг таарышкан эки байдалды тургузары тергин чугула. Трактор бригадаларын ховуда турлаан чыгылап кылган көжүп чоруур буткалар-биле хандырап болгаш оларнын аыш-чем кылдыр черлерин, оттулар ыяжын, чырыктын тазыштыр кылган турарын чедип алыр херек.

Партия организациялары колхозтарнын ховуларында ажылдап турар механизаторларнын ортузунга организация болгаш политик-массалыг ажылдарын калбартыр, киноларын, беедзаларын, солун номчулгаларын чорударын, агитхуудустарын, библиотекалары база организациялар таразы-биле боттуг хемчеглерин алыр. Механизатор кадрларын амыдырал чуртталгазын бүгү тала-биле экижидери база оларнын хергелдерин хандырап дугайында могагыш-ылг чок сагыш салышыкынын күштелдирер—МТС-терде болгаш совхозтарда бирги чергенин техниказын бедик бүүрүлгезинг ажылгаарына, социалистг көдээ ажыл-агыйын оон ылай көдүреринге үлүг салышыкы болур.

В. И. Ленинниң турскаалынын Йыгви хоорайда ажытынганы

ИХВИ (Эстон ССР-де). Коммунистг партиянын болгаш делегейде бирги социалистг күрүненин үндөзлөкчизи В. И. Ленинниң турскаалынын байырыг ажылдыкыны Эстониянын сланд үлетпүрү-

нүн төвү Йыгви хоорайга август 30-де болган. Турскаалдын ажылдыкынынга алдар болдурган митингге муямуң дагылар болгаш тудугжулар киришкеннер. (СЭТА).

КУРСК ОБЛАСТА

КУРСК. Областын мурнуу талазында районнарда элээн хей чылдарда кериндрин тарып турар. 20 муң ажыг гектар черин ол үнелиг эфир устул культурга эжелеп турар. Оон ажаалгазынче бир дугаар-ла улуг-Михайловск МТС-тин механизатор-

лары киргеннер. Чер болганда бедик дүжүтүп ап турар. «Свобода» болгаш Ленин атыг колхозтарда бүгү тарылганын шөлдеринин гектар бүүрүлгезин 10—12 центнер дүжүтүп бастырып алган. (СЭТА).

ССР Эвилелиниң Камгалал Министриниң ДУЖААЛЫ

1953 чылдын сентябрь 13 Москва хоорай

Эштер танкистер болгаш танк тудугжулары! Эштер солдаттар болгаш матростар, сержантылар болгаш старшиналар!

Эштер офицерлер, генералдар болгаш адмиралдар! Бо хүн Совет Армия болгаш Шериг-Далай Флоду бистин бүгү улуг-урус-биле кады танкистерниң Хүнүн байырлап турар. Бистин Совет күрүненистиң бронетанк болгаш механизастатынган шериглеринин моон сонгааргы дайынчы күчү-шыдалын быжыгларынга чаа-чаа чедикшикнеринг болурун танкистерге болгаш танк тудугжуларынга күзедим.

Танкистеринин Хүнүн демдеглээр-биле дужаарым болза: Бо хүн, 1953 чылдын сентябрь 13-те, бистин Төрээн чуртувустун найсылалы—Москвага болгаш эвилелдешкен республикаларнын найсылаларына артиллериянын чээрби удаа даашдашыкынын-биле салют кылар.

Совет танкистер болгаш танк тудугжулары делгерезин! Совет улус болгаш оон алдарлыг Чепсектиг Күштери делгерезин! Совет Чазак делгерезин!

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязы делгерезин!

ССР Эвилелиниң Камгалал Министри Совет Эвилелиниң Маршалы Н. А. БУЛГАНИН.

ЧУРТТУН ХОВУЛАРЫНДА

ИВАНОВО. Родиновский районун колхозтары хей чылдарлыг синеуер үрезинерин күрүнеге дужаарынын планын доктаатынган хуусаанын мурнууда барык үш ай бурунгаар күүседип каапкан. Сула төрелдиг синеуер, тимофеевканың болгаш өске-даа культураларнын үрезинерин 500 ажыг центнерни складтарга урган.

ТБИЛИСИ. Грузияда тарымал тооруктун ажаалдазы массалык-биле чоруп турар. Дүжүт чер болганда эки. Үс үрезинеринин үнүжү онаагадан ортумаа-биле гектар бүүрүлгезин 3 центнер ажып турар. Республиканын тарымал тоорук тарылгазынын барык чартык кезини туруп турар Цителкаройский болгаш Сигнахский районнарнын колхозтарын хей нуруузунда ажаалга доостур четкен.

ТАМБОВ. Областың колхозтарында чигир сөөкларынын ажаалдазы эгелзэн. Дүжүт энир чылгызында дыка бедик кылдыр доруктуртунган. Жердевский районун «Коммунизмче орук» көдээ ажыл-агый артелинде Трещеванын бригадазы багтайгы гектарлардан 300 центнер хире дөстери ажаап ап турар.

Ажаалга эгелзэринин мурнууда областын МТС-тери сөөкля көдүрер 20 чаа машиналарын алган. Ол машиналар-биле эрктен чылдыгына көөрдө оортан 4 муң гектар хей сөөкляны ажаап алыр.

ОРЕЛ. Чернавский районун колхозтары тараа культураларын ажаалгазын область бир-ле дугаарынын планын доктаатынган. Тарааларны шуптузун комбайнар-биле кестирген. Көктараанын болгаш суланың улуг-улуг участкады гектар бүүрүлгезин 100—150 пуд тарааны берген. Чибисовский, Долгоруковский, Дресковский болгаш Судженский районнарнын колхозчулары болгаш механизаторлары чингетараа-биле кырылгара кезилдизин доозуп турарлар.

Областын мурнакчы комбайнерлары тус бүүрүлгезинде 400—500 гектар тарааларын кескен. Комбайнар-биле миллион гектар тарааны ажаап алган. Бо дээрге эрктен чылын машиналар-биле ажааганында барык ийи катап хей болганы ол-дур.

КРАСНОДАР. Кубаньда кукуруза бьжа берген. Кореновский, Пластуновский, Усть-Лабинский болгаш крайнын өске-даа районнарнын колхозтары дүжүт ажаап алышыкыныче кирипкен. Кукуруза өстүрүлгезин бо чылын бир-ле дугаарында барык долузу-биле механизастатынган. Оон тырлыгын дыка хей шөлдерде дөрбелчиней-уялап тарыыр арга-биле чоруткан. Ол болза, узун дургаар болгаш доора культурацияны ажылгаарын болдурган. Кукуруза ажаалдазын машиналар-биле база чорудуп турар. Ховуларже кукуруза ажаар 250 комбайнарны чорудуп турар. (СЭТА).

Тыва автономнуг областа хей уругларлыг иелерни „Мениң алдары“ орденнер болгаш „Мениң медалы“ медальдар-биле шаңнаар дугайында РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлыы

ССРЭ-нин Дээди Сөвединиң Президиумунун 1944 чылдын август 18-те үндүргөн Чарлыын өзүгаар ССРЭ-нин Дээди Сөвединиң Президиумунун мурнундан шаңнаары болза:

Тос уругларны төрзэн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕННИНГ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Бадарчы Чооду Сарыгбайовна — Тес-Хем районда Молотов атыг колхозтун колхозчузу.
2. Дюлюш Сүрүн Дарымаовна — Чөөн-Хемчик районун Чаданаа хоорайда өг-бүле ээзи.
3. Казанцева Александра Степановна Улуг-Хем районда «Күш-ажылдын хостуу» колхозтун колхозчузу.
4. Микова Дарья Семеновна — Каа-Хем районда ыяш үлетпүр ажыл-агый черинин ажылчыны.
5. Соян Сендажы Хунай-ооловна — Барын-Хемчик районда Ворошилов атыг колхозтун колхозчузу.
6. Чешуина Анна Ивановна — Танды районун Элегес көдээ Сөвединде өг-бүле ээзи.

Сес уругларны төрзэн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕННИНГ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Горбунова Анисья Сергеевна — Кызыл хоорайда өг-бүле ээзи.
2. Нава Дулүш Сандан — Кызыл хоорайда өг-бүле ээзи.
3. Остафьева Александрга Гурьяновна — Шагаан-Арыг хоорайда өг-бүле ээзи.

4. Подик Екатерина Евдокимовна — Улуг-Хем районун Торгалыг көдээ Сөвединде өг-бүле ээзи.

5. Романова Мария Архиповна — Танды районун Элегес көдээ Сөвединде өг-бүле ээзи.

6. Хомушка Чыгыс Успуновна — Барын-Хемчик районда «Большевик» колхозтун колхозчузу.

Чеди уругларны төрзэн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕННИНГ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Бабкина Елена Петровна — Кызыл хоорайда өг-бүле ээзи.
2. Васева Евдокия Васильевна — Кызыл хоорайда өг-бүле ээзи.
3. Вяткина Арина Ильинична — Каа-Хем районун Бурен-Аксы көдээ Сөвединде өг-бүле ээзи.
4. Григорьева Евдокия Логиновна — Шагаан-Арыг хоорайда столовая ажылдакчызы.
5. Жарова Мария Сергеевна — Улуг-Хем районда «Күш-ажылдын хостуу» колхозтун колхозчузу.
6. Иванова Лукерья Евдокимовна — Кызыл хоорайда өг-бүле ээзи.
7. Колесникова Антониде Андреевна — Каа-Хем районда күрүнө банкынын ажылдакчызы.
8. Күжүгет Тыпынайар Содуна — Барын-Хемчик районда Ворошилов атыг колхозтун колхозчузу.
9. Лопсан Ховалыг Полукаевна — Улуг-Хем районун Көк-Чыраа көдээ Сөвединде өг-бүле ээзи.
10. Максимов Биче-Уруг Чимбилеовна — Улуг-Хем районда Киров атыг колхозтун колхозчузу.
11. Огнева Ксения Павловна —

Күскү хову ажылдарынын темпизин улам күштелдирер

Малга чем белемкелин кошкатпас

Бин-Хем районда Кочетов атыг колхозтун ховулары делгем чагаай. Өк хемнин унун дургаар эки шарылыг аыт-сигенниг шынаалар херлип баткан. Ол шөлдерде болгаш шынааларда 400 ажыг чылгы, 1800 баш хой болгаш инек малдарын дун-хүн чокка ойттарып семиртип турар. Колхозтун малчынары малды бо чылын тодуг, чылыг кыштагалдышкын-биле хандыраарын шитпирлеп алганнар.

Эш Неволинге баштапкан бьжаачылар инек, аыт, хаван кажааларын септеп, 600 баш койга чаа кажааны тудуп турарлар. Сүт-баран фермазынын эргелекчизи эш Сунауйга баштапкан бригада мал чедикшик белектер турар. Мал чедикшик белек-

келинде 10 сиген кезер машина, тракторнун бир сиген кезер машиназы болгаш аыттын сиген бедер дьрбаштары ажылдап турар.

Малга чедикшик белемкелинде машинистер Седип, Эренчин олар хүнде 4 гектар кезер нормалыг тургаш, 4,5—5 гектар чедир күүседип турар. Сиген сарааттакчылары Биче-оол, Торжу, Серин-оол олар хүнде бүүрер ажыл нормазын үргүлчү-ле 120—150 хуу күүседип турар.

Колхозтун мал чедикшик белектер ажылчына Хадын школазынын башкылары болгаш ажылдакчылары улуг дузаын чедирип, 600 центнер сигенин сарааттап бергенер. Колхоз 14 муң ажыг центнер сигени белектер. Сиген белектелиниң ажылы ам-даа үргүлчүлөп турар.

Организаствыг ажылды өки удуртур

Танды районда Буденный атыг колхозтун дүжүт ажаап алышыкынын ажылын эгезинден бээр-ле дыка четпес организацияны-биле дүжүт ажаап алыр ажыл кедергей оожум чоруп турар. Колхоз баштаар чери чүгле комбайнар-биле дүжүтү ажаап алыр дээр хөинер бар. Оон уламында тараа кестирер бөдүүн машиналар ажылдавайн турар. Ол машиналарнын чамдыкыч септетинмээн чыткылаар.

Колхозчуларын күш-ажылын организасташкыны чавыс, колхозта күш-ажылга кирер херээжин колхозчулар хей, оларны дүжүт ажаап алырынга хей-биле кириштирер аргалар бар турбуже, ол арганы хергелевейин турар. Колхозта 60 ажыг уруглар бар, оларга ясли тургускааны-биле дыка хей колхозчулар күш-ажылга киришпей турарлар.

Мурнакчыларнын одуруунда

Улуг-Хем районда Димитров атыг көдээ ажыл-агый артелинин ажыл-ишчилери дүжүт ажаап алышыкынында багай эвес ажылдап турар. Эш Бичелдейге баштапкан тараа арылгаар бөлүк бир дун-хүнде 10 тынна тарааны хатка арылгаан. Ол тышка колхозта эш Чалыптын өг-бүлөзи дүжүт ажаап алыр ажылга илпейкилг киржип турар. Эш Чал-

Ажылга үнемс чалгааларга хемчег хүлээпейн эрттирип турар чүүлдер бар. Колхозта дүжүт ажаап алыры эң харыс салгалыг ажыл. Индин турбуже колхозтун чамдык кедикшиктери хуу херзэн кылырынче хандып турар. Чижээ, колхозтун ажыл-агый эргелекчизи эш Загвоздкин базаарларынга өйөлежип турар. Ол тышка колхозтун дарганы эш Белоусов, ол ажылын каггаш өске бүүрүлгө черинде ажылдап турар.

Устунде айтылган четпестерин узуткаар талазы-биле колхозта партия организациязы (секретары эш Чамбал) колхозчуларын ортузунга политик-массалыг ажылдары база-ла четпес чорудуп турар. Амгы сорулга болза, бо чылгы көдээ ажыл-агый ажылдарын чедикшикнинг доозар дээш көдээниң колхозчу ажыл-ишчилеринин бүгү күжүн эвилелдээр болур.

зып бодунун ийи оглу-биле кады комбайндын үш терге-биле тараа хүлээп алдыры эрестиг күүседип турар. Оон өг-бүлөзиден 7 кижин колхозчу амыдыралды чагаайдылар дээш аксеткилдиг ажылдап турар. Эш Чалып бодунун уругларын күш-ажылынга ынакшылдыг кылдыр өөрдөп турарын демдеглээр чугула.

Улуг-Хем районун Торгалыг көдээ Сөвединде өг-бүле ээзи.

12. Оюн Салзынмаа Пожуровна — Танды районда «Кызыл партизан» колхозтун колхозчузу.

13. Оюн Сугдукмаа Бөдүүн — Танды районда Буденный атыг колхозтун колхозчузу.

14. Печенкина Анна Фроловна — Шагаан-Арыг хоорайда өг-бүле ээзи.

15. Сат Седип Күрбээ — Танды районда «Элегес» совхозтун суурунда өг-бүле ээзи.

16. Серемадаай Ооржак Хыртмайовна — Барын-Хемчик районда «Тинделге» колхозтун колхозчузу.

17. Тюлюш Эникпен Мандан — Улуг-Хем районда Киров атыг колхозтун колхозчузу.

18. Хуурак оол Эник Дондуковна — Улуг-Хем районда «Күш-ажылдын хостуу» колхозтун колхозчузу.

19. Чунарева Александра Фомична — Улуг-Хем районда «Күш-ажылдын хостуу» колхозтун колхозчузу.

Алды уругларны төрзэн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИНГ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДЫН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Баранова Елизавета Анашеевна — Шагаан-Арыг хоорайда өг-бүле ээзи.
2. Бжытских Мария Антоновна — Каа-Хем районун Бурен-Аксы көдээ Сөвединде өг-бүле ээзи.
3. Бумба Чыргал Үтүг-кулак — Танды районун Балгазын көдээ Сөвединде өг-бүле ээзи.

4. Динмаа Хандымаа Чыргалановна — Тес-Хем районда Молотов атыг колхозтун колхозчузу.

5. Долгар Ак Даржаевна — Тожу районун Тоора-Хем көдээ Сөвединде өг-бүле ээзи.

6. Домбаа Баранмаа Дадар-оол — Улуг-Хем районда «Күш-ажылдын хостуу» колхозтун колхозчузу.

7. Донковцева Анна Гавриловна — Кызыл хоорайда тудуг трестинин ажылчыны.

8. Иргит Себил Седип — Бай-Тайга районун Мөген-Бүрен көдээ Сөвединде өг-бүле ээзи.

9. Клепикова Мария Ермолаевна — Танды районда «Революстун чалбыкы» колхозтун колхозчузу.

10. Күжүгет Сенден Хөкүй-оол — Барын-Хемчик районда Ворошилов атыг колхозтун колхозчузу.

11. Куулар Шоваа Канчык — Барын-Хемчик районда «Тинделге» колхозтун колхозчузу.

12. Мамонтова Анна Кузьмовна — Улуг-Хем районун Торгалыг көдээ Сөвединде өг-бүле ээзи.

13. Мамонтова Ирина Наумовна — Улуг-Хем районда «Күш-ажылдын хостуу» колхозтун колхозчузу.

14. Мидар Ламажык Даклай-оол — Барын-Хемчик районда Ворошилов атыг колхозтун колхозчузу.

15. Миренюк Елена Васильевна — Танды районун Балгазын көдээ Сөвединде өг-бүле ээзи.

16. Монгуш Адап Успун — Барын-Хемчик районда Ворошилов атыг колхозтун колхозчузу.

(Уланчылыг).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Пропагандистерни белеткээриниң чугула хевири

СЭКП обкому бо чылдын июль, август айларында тургузууда пропагандастерниң семинарын эрттирген. Аңаа ийи чүс чыгы кижилер өрөнгөн, ол болза, областтык партия чырыдышыкынын четкинде бүгү пропагандастер кадрларнын 25 хуузу болур. Курстарга өрөнгөн эртеркештерниң хөй кезин өрөнгөн материалдарын эки шинчээткен богаши марксизм-ленинизмниң талазы-биле быгы билгиленин көргүскөнөр.

Шажилекчилер кылдыр кижиздер методтан адырлар керек. Чамдык пропагандастер семинарларга киришкенин кичээлдер чорударына четче белеткел деп санап турарлар. Ынчаарга олар ол семинарларга болур тургулаан лекциялардан демдегелеп бижип алган чүүлдеринден аңгыда кандыг-даа немелде литературалар, көргүзү материалдары ажыглавын турар фактылар бар.

Семинарларга лекция номчуур кижилерге негелде улуг. Лектор теманың бүгү-ле айтырыларын чугаалаары албан эвес. Ол болза, пропагандастерниң кичээлгеин кол, үндезин айтырыларже угландыраар ужурулуг. Өрөнгөн темаларны пропагандастер боттары шилип боданын, хөйну номчуур, чогадыкчы ажылдаар хүлээлгелиг. Лектор оларнын сонууругалын деткир болгаш айтырыларга шин харыларын бээрин хандыраар сорулгалыг.

Улуг-Хем районунуң Киров аттыг колхозунуң кежигүннери электри-биле хой кыргылдазын ажыглавышаан, боттарынын күш-ажыкчы бүдүрүкчүлүгүн бедидип турар. Чурукта: эн эки кыргыкчылар (он талазындан солагай талазынче): Сурова, Семен, Д. Долума, М. Долума, Натпиг. Чуруу С. Феоктистовтуу.

Электрижиткен кыргылда

Улуг-Хем районунуң Киров аттыг колхозунуң хой малы чыл келген тудум-на өзүп турар. Колхозтун хою ам 7600 баш четкен. Колхоз бо чылдын хой өстүрер планын 103 хуу күүсеткен. Д. Доржу, Д. Норжунмаа ышкаш муракчы хойжулар колхозта көүдөп турар.

Хойнуң дүгүн көүдөтпешаан, колхоз бүдүрүгезинге хойдан орулганы бедидеринин сорулгазы-биле колхозтун хойжулары хойну чылды ийи катап, чазын күзүн кыргырын боттандырып турар.

Көдөө клуб септетинген

Чөөн-Хемчик районун «Коммунизмче орук» колхозта комсомолчу эш Лопсан-Сюрюн эргелекчилезин көдөө клуб кышка эки белеткетиңген.

Партия эге организациязы болгаш колхоз баштаар чери клубтун септелгезинге улуг кичээлгеин салган. Уран-чүүлдун бөлүмнери клубта организастанып турар болгаш септетинип, дертинген клубта колхозчуларнын, школачыларнын культурамассалыг оюннаны болуп турар.

Агитколлективтин ажылы уттундурган

Бай-Тайга районун «Дөң-Терек» колхозунда агитколлектив (удуртукчузу эш Чымыба) мал чөми белеткенин болгаш дүжүт ажаап алышыкынын үзүндө колхозчулар ортузунга агитация-массалыг ажылды чорутпап турар.

Колхозта агитация-массалыг ажыл чорувайн турда

Колхозта агитация-массалыг ажыл чорувайн турда ында партия эге организациязы болгаш СЭКП-нин Бай-Тайга райкомунун пропаганда болгаш агитация килдизи кандыг-даа хемчег албайн турары четпес.

В. ИЕЗУИТОВ.

Колхозта агитация-массалыг ажыл чорувайн турда ында партия эге организациязы болгаш СЭКП-нин Бай-Тайга райкомунун пропаганда болгаш агитация килдизи кандыг-даа хемчег албайн турары четпес.

С. СИМЧИТ.

Колхозта агитация-массалыг ажыл чорувайн турда ында партия эге организациязы болгаш СЭКП-нин Бай-Тайга райкомунун пропаганда болгаш агитация килдизи кандыг-даа хемчег албайн турары четпес.

К. БОРА-КӨЖЕ.

Колхозта агитация-массалыг ажыл чорувайн турда ында партия эге организациязы болгаш СЭКП-нин Бай-Тайга райкомунун пропаганда болгаш агитация килдизи кандыг-даа хемчег албайн турары четпес.

1953 чылдын бюджетин күүседире—чер-чер Советтериниң чугула сорулгалары

РСФСР-нин Дээди Советиниң үшкү сессиязынын бадылааны 1953 чылда РСФСР-нин күрүнө бюджетин социалисттик улус ажыл-агыйын хөгжүдеринге болгаш хажык чөк көдүреринге, ажылчы чоннарнын материалдык болгаш культураның денеленин улам ийни бедидеринче угланган Коммунисттик партиянын болгаш Совет чазактын политиказын илередиң турар.

1953 чылда областтың бюджетин 128,2 миллион рубль түнге бадылаан, ол болза, бешки беш чылдын үшкү чылында областтың боттанган турар ужурулуг улус ажыл-агыйнын болгаш социал-культураның хемчеглерин долдузу-биле акшаландыраарын хандырып турар. Ажыл-агыйнын болгаш культураның хөгжүлдезинге төлөвилелерин эртеркеш чылдынга көрдө оортан улам улгалдырын бюджет көрүп турар, чижээлээрге, көдөө ажыл-агыйга чарыгдал 17 хуу, улус чырыдышыкынын болгаш культураның чырыдышыкынын ажылына 7,4 хуу, кадык камгалалына чарыгдал—19 хуу өзөр. Эртеркеш чылдын ышкаш бюджетте эн улуг черин социал-культура хемчеглеринин (улус өөредилгезинин, кадык камгалалынын, социал хандырылганын болгаш ескелерин-даа) чарыгдалдары ээлеп турар, ол болза, бюджеттин ниинти хемчезинин 76 хуузу болуп турар.

1953 чылдын бир дугаар чартында бюджеттин орулгалыг кезезиниң күүселдезинин түнделин ап көөргө, чамдык район Советтери бюджет күүселдезинге чугула кичээлгеин салбайн турар. Чижээлээрге, Сүт-Хөл району (райкүүсом даргазы эш Найдун, райсаң килдизинин эргелекчиси эш Монгуш) бюджеттин орулгалыг кезезиниң күүселдезин бо чылдын бирги чартында чүглө 22 хуу күүсеткен, ынычаарга июль 1-ге чедир үзе төлөтпешаан үндүрүг 42 муң рубль түнүгү болган. Бюджеттин орулгалыг кезин чүглө 31,3 күүсеткен Танды райкүүсомунун (даргазы эш Иванов, райсаң килдизинин эргелекчиси эш Митряшкин) ажылынын стилин дугайында эки деп чүнү чугаалаар боор. Бо районда МТС-тин ажылдааны дээш натура төлөвир талазы-биле өрө 335,8 муң рубль, чурттакчы чондан болгаш колхозтардан чедир төлөтпешаан үндүрүг өрөзи 82 муң рубль болуп турар. Бюджеттин күүселдезин Өвүр (25,4 хуу) болгаш Улуг-Хем (31,2 хуу) районнарда эки организаставаан.

Сөвединиң бирги сессиязынын шийтирлеринден боттарына практиктик түнделерин кылбаанын, орулгалар кирилдезинин планынын күүселдезин хун бүрү удуртурунун орунуга, чээлилерге болгаш дотация иделеп алгаш, акша-хөргөңгөлөр чылдазын чыгаар агымыкына киригенин дугайын чугаалап турар.

Бюджеттин кол үнер дөзү болза, саарылгалардан, үндүгү болгаш олча-агыктан шийтирлерин хемчеглерин бюджетке кирип турар бистик социалисттик ажыл-агыйыкы чылдаалары болуп деп чүве билдиргил болгай.

Н. КОВИНИН.

Областың хереклекчилер эвилели (эш Агапов), районнарнын хереклекчилер ниитилелдери районнарже болгаш үүрмектеп салар садыг четкилеринче барааннар сөөртүлгезиниң шын организастаарына эргежок чугула кичээлгеин салбайн турарлар. Чижээлээрге, Барың-Хемчик

Н. КОВИНИН.

Областың сан килдизиниң эргелекчизиниң орулакчызын.

Улус демократиясының чурттарында

Польша ажилчы чоннарның бұдүрүлгөчү чедикшиинери

ВАРШАВА. Польшаның телеграф агенттигинин дамчыдып турары болза:

Польшаның үлөтпүр бұдүрүлгөчүлеринин коллективтери боттарына алган хүлээлгелерин күөсеттишаан, пландан ажыр продукцияны бұдүрүп үндүрүп турар. Лодзьде Марк-девский аттыг хөвөн-саазын кылыгы пөстөр кылыр фабриканың коллективти сентябрьнын эгезинде эки түйнелдерни чедип алган. Чыл эгезинден бээр бо фабрика миллион метр пөстү пландан ажыр бұдүрүп үндүргөн. Фабриканың аждчынары боттарының күжүн санап көрбүшаан, чыл төнчүзүңгө чедир база чартык миллион метр пөстөрни пландан ажыр бээр деп шиптирлээнер.

Польшаның бугу садыг суднолары чарышка кыйгарган «Бягом» деп далай суднозунун экипажы сөөртүлгөнүн чыл планын шагдала күөсеткен.

(СЭТА).

Румын тараачынарның чагай чоруу

БУХАРЕСТ. Күрүвениң машиналар-биле, сорт үрезинер-биле, тускай эртемнигер-биле дузалаанын ачызында, а ол шыкша совет колхозчуларын дуржулгазын аягылаанын ачызында Румынияның көдээ ажил-агый кооперативтеринин хөй нуруузу бо чылын байлак дүжүттү алган ол чорук бо ажил-агыйларның кежигүнеринин олчаажын улгатырган.

Тимшоар областың Белорешка суурунда «Дунэря» деп коллективтин көдээ ажил-агый гектардан ортумаа-биле 21,5 центнер кызылгасты болгаш 24,5 центнер арбайны алган. Бо ажил-агый мал ажилынын элээн каш фермаларыг болгаш огородуг. Болардан улуг олчаажыкты ап турар.

Суувар областың коллективтин көдээ ажил-агыйлары байлак дүжүттү алган. Ол областың чамдык районнарында кызылгастын дүжүдү бон чертарга 32 центнер болгаш оон өрү болгулаан.

Хунедоар областың Обрежа суурунда Август 23 аттыг коллективтин көдээ ажил-агый гектардан 22 центнер кызылгасты ажаап алган. Бо ажил-агыйның кежигүңү Смион Бобица аваныга 1805 килограмм кызылгасты алган. Бодумун кезик черинин 20 чыл иштинде ажилдап кылып келген мей, ыңчалза-лаа шак мындыг хөй продуктуну кажан-даа бодумун бажыныма ап көрбөз мей деп ол чугаалап турар.

Клуж, Констан, Крайев, Бухарест, Байа-Марес болгаш өске-даа областарның коллективтин ажил-агыйларының кежигүнери эки дүжүттү ап, аваныга ол шыкша хөй санныг продуктуларны болгаш ашканы ап турарлар.

(СЭТА).

Венаның күсүк ярмарказында совет павильонунң чедикшиини

ВЕНА. Баштайгы үш хүннерде Совет Эвилелинин павильонунга 200 муң ажыг кижи келген. Совет павильонун Австрияның реэксылт парламенттазыг ыт чок оюп эрттип турза-даа, ол улам-на неперенгей болуп турар, павильонун анаа хүннеринде безин көрүкчүлөр долу турар. Оларның аразында мырынай дыка хөй французтар, италиянар, англичаннар, немелтер, американнар, швейцарлар болгаш өске-даа чурттарның төлээлекчилери бар болгулар.

Совет павильонда көргүзүп турар чүүлдерин дыка хөй чүгле Австрияга чаа чүдү болуп эвес, харын мырынай АКШ-ка, Англияга, Францияга, Италияга, Барын Германияга болгаш өске-даа капиталист чурттарга безин чаа чүдүлөр болуп турар. Көдээ ажил-агыйның нарын машиналары, демір оруктун автоматчыткан блокировказы, медицинаның дериг-херекселдери, оптиктин приборлар болгаш өске-даа чүүлдер улуг сонурганчы болуп турар.

Совет барааннары капиталист чурттарның ажил-херекчи бөлүктери улуу-биле сонурган турар.

(СЭТА).

Вьетнам, Патет-Лао, Кхмер

(Доңчу тайылбыр)

Инди-Кыдаттын улустарының боттарының хамаарышпазы болгаш хосталгазы дээр чорудуу турар маалыгы демиселин билбес кижи чок. Амгы үеде Инди-Кыдат, Вьетнам Демократтыг Республика, Патет-Лао болгаш Кхмер—мындыг үш чурт кылдыр адатынып турар. Оларның кайызы-даа тыттып келген төөгүзүнүн, национал культуразынын болгаш дыланын талазы-биле тус бұрү байдалдарыг.

Инди-Кыдат болза, Бенгаль муңгудур биле Мурнуу-Кыдат далайның аразында база-ла Инди-Кыдат дээр чартык ортулуктун чөөн болгаш муруну-чөөн кезинде турар. Инди-Кыдаттын барыны талазында Тайланд болгаш Бирма турар. Бирманың бугу кызыгаарын база тайланд кызыгаарынын элээн кезин тургаар делегейинң бир улуг хөмү, бодуну долу суглуунун талазы-биле «суглар ораны» кылдыр адатырган Меконг шөйлүп баткан. Чурттуң сонгу талазынын барык тудушка даглары Инди-Кыдатты Кыдат Улус Республикадан аныгалат турар. Кыдат-биле кожа база Индияга чоок байдалын чүгле чартык ортулуктун ады тодаргайлап турар эвес, Инди-Кыдатта чурттап турар улустарның бугу төөгү сайырдалынын хамаарышпазы база илерелип турар.

Инди-Кыдаттын эң-не хөй кезин Вьетнам Демократтыг Республика ээлеп турар. Оон шөлү 350 муң дербелчин километр, чурттакчызы—22 миллион кижи. Чурттуң чонуну хөйү-ле вьетнамчылар, 17 миллиондан ажыр турар. Олар чурттуң ристарымадыг кол районнары—Мурнуу-Кыдат далайның эриктеринде болгаш Вьетнамынң Сонгу база Мурнуу хемнеринин унун дургаар чурттап турарлар. Республиканың девискээринде вьетнамчылардан ангыда өске-даа аймак улустар бар: тай, мао, ман, азы ияо болгаш индочинезий аймак болуп мөн. Индучайында-ла Вьетнамынң хоорайларында база чурттуң сонгу талазында чурттап турар кыдаттарның саны 500 муң чедип турар.

Инди-Кыдатта девискээр талазы-биле ийги черин ээлеп турар чурт—Патет-Лао (шөлү 220 муң дербелчин километр). Ындыг-даа болза, чурттакчызынын талазы-биле 3 миллион хире. Патет-лао Инди-Кыдаттын үш күрүңелеринин эң-не эвээш кижилини болуп турар. Мында чонуну хөйү-ле доолар, оон ынай лу, фуон, таи база бар. Оларынң дылы чыгыс. Лао аймактыглар колдуунда-ла Устүкү болгаш Алды Лаонун чыгыс дагларында чурттап турар Дагларда кха болгаш мео улустар чурттап турар.

Кхмер күрүвениң шөлү 191 муң дербелчин километри ээлеп турар. Чурттакчызы 4 миллиондан ажыг. Чонунун хөйү-ле кхмерлер (3 миллион хире кижи), даразында шам, таи, куон болгаш оон-даа өске аймактар бар.

Инди-Кыдаттын девискээринде улуг дагларлыг сыннар бар болганында чамдык районнарының аразында орук харытсаага безин бергелдей берилээр. Дагыг элээн хөй черлерде община амьдаралынын артыкчызы хөвээр биче аймактар чурттап турар. Дагларның дыка хөй черлеринде амга чедир-ле улус чурттап турар.

Инди-Кыдаттын девискээринде улуг дагларлыг сыннар бар болганында чамдык районнарының аразында орук харытсаага безин бергелдей берилээр. Дагыг элээн хөй черлерде община амьдаралынын артыкчызы хөвээр биче аймактар чурттап турар. Дагларның дыка хөй черлеринде амга чедир-ле улус чурттап турар.

Инди-Кыдаттын девискээринде улуг дагларлыг сыннар бар болганында чамдык районнарының аразында орук харытсаага безин бергелдей берилээр. Дагыг элээн хөй черлерде община амьдаралынын артыкчызы хөвээр биче аймактар чурттап турар. Дагларның дыка хөй черлеринде амга чедир-ле улус чурттап турар.

Инди-Кыдаттын девискээринде улуг дагларлыг сыннар бар болганында чамдык районнарының аразында орук харытсаага безин бергелдей берилээр. Дагыг элээн хөй черлерде община амьдаралынын артыкчызы хөвээр биче аймактар чурттап турар. Дагларның дыка хөй черлеринде амга чедир-ле улус чурттап турар.

Инди-Кыдаттын Кара хеминин барынын талазында баштай Тибеттин 5 муң метр бедниден эгелээн күчүлдү Меконг агып баткан. Ол хем кыдат девискээрлеп 2 муң километр, а Инди-Кыдаттап—2500 километр агып чыдар. Меконг Кхмерин болгаш Мурнуу Вьетнамынң ховулары сугтарыга-биле хандырып турар. Меконг хеминин ужулары болгаш кашалдары суг оруунга сааттыг. Төп Вьетнамынң хөй санныг хемнери даглардан баткылаан. Олар суг оруунга чүтле күзүн, Төп Вьетнамынң чашкынынап эгелээн, хемнеринң суу улгады берген үеде ажыктыг болуп.

Инди-Кыдаттын үнүжү дыка байлак, тодаргай-ла тропик байдалды илередип турар. Вьетнамын, Патет-Лаонун болгаш Кхмерин элээн хөй девискээрлери ыш-биле шыптыган, оон үнедиг яны-бүрү ыяштарын көрүп болур. Далай эриктеринде ылангыя Вьетнамда үнепел турар пальмалар болгаш бамбуктар өзүп турар.

Бамбуктан чүгле бажынар тудар эвес, оон яныз-бүрү херекселдер: стол, стул, орун оон-даа өске чүүлдер кылып болур. Бамбукту майжыктааш идиктер, суг кудар савалар кылырынга база ажыглап турар.

Көдээ ажил-агый культураларында эң-не калбарганы рис, ол болза, Инди-Кыдаттын чонунун кол чөм продуктузу. Ол шыкша манисти, бататты (амдангыг картофельди) сайырадып турар. Оон ангыда бананы, кокостук пальманы, каучук ыяштарын, перешти, шайны, кофени, зпанысты, чигир тростнигин, хөвөнни, тапкыны, имбирини, корицаны болгаш арахишти база сайырадып турар.

Инди-Кыдаттын үнүш байлаандан биче эвес ужу-дузалыг чүве болза, яныз-бүрү фауналар болур Эзимняриде парлар, пантерлер, адылгар, думчук-мыйыстар, шакаллар болур. Чир хаваннары хөй чоруп тургулаар.

Инди-Кыдаттын казар байлаа эң-не элбек—хөмүр даш, демір, марганца, өнүг металлдар, алдын оон-даа өске. Инди-Кыдаттын улустарынын национал байлаан француз колонизаторлар дыка үр үенин дургузунда үредеп чип келгеннер. Делегейинин бирги дайыныга чедир француз монополистерин кол орулгазы ристурган, а даразынын чылдарында—стратегтиг чиг-эт апарган. Моон ужурундан хөмүр-даш, цинк болгаш өске-даа өнүг металлдар тывыжы дургаар улгатыган, Инди-Кыдаттын яныз-бүрү районнарынга чиг-эт тывыжыны болгаш баштайгы сайырадылганын бұдүрүлгөлери тургустунуп келген. Ылангыя каучук плантациясы күчүлдү калбарган.

Инди-Кыдаттын бойдус байлаандан кончаа сымырдызын калчаалы-биле эстуреринге колонизаторлар кемдилгени улам-на күштелдирип турар. Олар чурттуң чонуну күжү, хөргөңиз-биле демір оруктарны болгаш автомашина оруктарын тургускан. Мурнуу-Кыдат далайны дургаар тургустунган эртеги «мандариннар оруу» амгы чаа негелдеринин хандырып шыдаваз болган. Чурттуң мурнуу талазында Сайгон-биле сонгу талада Ханойну тудуштуруп турар трансиндикатат демір оруу салдырган.

Инди-Кыдаттын бойдус байлаа дээр дарлалдын күштелгени бир талазында француз капиталдын бодуна база хоралыг болган: чурттуң буржуазиянын быжыдарына, чурттуң национал хамаарышпас чоруу, хосталгасы дээр улус массаларынң демиселин организастап удурутур индикатат пролетар кадрларны тургузарына чедирип турган.

Инди-Кыдаттын улустары француз эжелекчилер-биле кажан-даа энтешпей чораан. Олар национал хамаарышпас чоруу дээр демиселинң күчүлдү сайырагай күрүңелерин яныз-бүрү үелерде доктаадып чораан боттарынын маадырыг бургуңуларынын чаңчыларынга даянып турар.

Инди-Кыдаттын амгы чурттарынын эң-не эрте бурунгузу Вьетнам («Мурнуу чүктүң чурту») болур. Кыдат чыл дөмдөгелдеринин өзугаар алдыга Вьетнам дөрт муң чылдар төөгүлүг болуп турар. Баштайгы вьетнамчылар Кыдаттын муруну мөжуларына чурттап турган. Бистин эрага чедир VI векта (чүс чылда) олар муруну чүкче кыстырып үндүрткен турган. Вьетнамын Кыдат чаалап алган соонда ону Аннам («Чаажыккан муруну чүк») деп адай берген.

Вьетнамчылар муң ажыг чылдарын дургузунда кыдат императорларын чыгарганына турган. Вьетнам 1700 чылда хостуг күрүңе кылдыр үзө тургустунган, оон кызыгаары Франция эжелеп алгыже чедир өскөрлөбей келген.

Патет-Лаонун болгаш Кхмерин туруп келгенинң төөгүзү база-ла хөй чүс чылдар-биле санатынар. Амгы үеде чедир хөй санныг тураскалдар болза, Вьетнамын, Патет-Лаонун болгаш Кхмерин улустарынын эркен үелерде бедик культуразынын дугайын херечилеп турар.

Вьетнамынң эртеги культуразынын тураскалы болза, Ханойда литература Храммасы (дуганы) болур. 1442 чылдан 1779 чылга чедир болган дээди эртем чадазынын эжаменер конкурзунга тилекчилер—Вьетнамынң эртемденнеринин аттары хурамманын даш адагаштарында чырыткылыг бижитинген. Улуг ыяштарынң даялдарында тургустунган Монг-Коттун бұдүжү дыка сонун. Улуг Будданын XIII чүс чылда тургустунган дыка хөй хүлдерден кылган скульптуралары храмдада артып калган.

Инди-Кыдаттын улустарынын бургуңу бедик культуразынын дугайын амгы үеде чедир литература чогаалдары база-ла чугаалап турар. Патет-Лаонун болгаш Кхмерин культуразына индий улус, а вьетнам культурага кыдат улус улуг хамаарылгалы болуп турган.

Эрткен чүс чылдын ийги чартында Вьетнамын, Патет-Лаонун болгаш Кхмерин француз колонизаторлар эжелеп алгаш, анча эзэргел чок дарлаал, мөчүлгенин чурмуң тургускан. Чурттакчы чон бүтү-ле политиктиг эргелерин казытырган. Чурттуң улустарынын хосталгасы, национал хамаарышпазы дээр демиселинге күжүн эдырыкталдырына француз эжелекчилер бүгү «хемчеглерин» ап чоруктан.

Патет-Лаону колонизаторлар Лос кылдыр өскертти адап, ол чуртка протекторат кылганнар; Кхмерин Камбоджо кылдыр өскерткеш, ону база-ла протекторат кылган. Француз эжелекчилер Вьетнамы үш кезекке чарганнар: Мурнуу Вьетнамын колониясы болдурган, ону Кохинхин кылдыр өскертти адавышаан, Төп Вьетнамын (азы Аннамны) болгаш Сонгу Вьетнамын (азы Тонкинни) база-ла протекторат кылган.

Француз колонизаторлар боттарынын эжелелин быжыдарынын чугула чөсөз болза, индикатат улустун национал культуразын үрээри болур деп санап турганнар. Патет-Лаога каш-ла эге школар, ортумаа чыгыс-ла школа санатынып турган. Чурттуң чонунун 95 хуузу бижик билбес чораан. Вьетнамынң бүгү чурттакчыларынын 85 хуузу, а Кхмерин—90 хуузу бижикти номчуу-даа, бижип-даа билбес.

Ындыг-даа болза, Инди-Кыдаттын улустары кажан-даа аштырганга санатпаймын, эжелекчилерге удуз демиселин чидиг чорудуп келгеннер. Инди-Кыдатта национал-хосталганын шимчээшкени ылангыя Октябрьнң социалисттик Улуг революциянын соонда күштелип калбарган.

Делегейин бирги дайынынң соонда ылангыя Вьетнамынң национал буржуазиянын саны өскөн, оларын политиктиг эргелери калбарган, чурттуң ажилчы чонун дарлаарына, бойдус байлаан хемдинринге үдүү улгатыган. Вьетнамынң аныяк ажилчы агызы бодунун эргези, хосталгасы болгаш национал хамаарышпас чоруу дээр демиселин оруучте шилтип кирген. 1930 чылда Инди-Кыдаттың коммунисттик партиясы тыттып келген.

Делегейин ийги дайынынң үезинде Вьетнамын, Патет-Лаонун болгаш Кхмерин улустары чаа дарлаачыларга—япон эжелекчилерге база француз колонизаторларга удуз чөсөктиг демиселин чорудуп турган. 1945 чылдын августа япон империалистерин Совет Армиянын база шапканынын соонда вьетнам улус бүтү-нитинин чөсөктиг туралымынң чөдүрүлгөш, колонизаторларнын тергиделин дүжүргөн. 1945 чылдын сентябрь 2-де Вьетнам хамаарышпас Демократтыг Республика болганын чарлаан. Вьетнам улустун дуржулгазы-биле Кхмерин болгаш Патет-Лаонун улус массалары колонизаторларнын тергиделин база дүжүргөн. Дараазында удаваанда Инди-Кыдатты үзэрлээринге француз шериглер халдап эгелээн. Инди-Кыдаттын чоңу боо-чөсөкчөн база катап сегирип алганнар.

ВЬЕТНАМ. Француз империалистер эң-не күштүг удураанымынң вьетнам улустун талазында алганнар. Ол билдингир. Вьетнамда ажилчын агы, байлак революсчуду дуржулгагы ажилчы чонун массадыг партиясы бар, улустун күчүлдү фронтуну, Хо Ши Минге баштаткан улустун чааза бар.

1945 чылдын сентябрьдан эгелээш 1952 чылдын ноябрьга чедир чедик чылдын дайынынга француз колонизаторлар Вьетнамга 250 муң ажыг солдаттарын болгаш офицерлерин чидиргеннер. 1600 миллиардан хөй франкчызы чарыдааннар. Эжелекчилер бо аразында чүгле чедикшинин ат чадаан эвес, харын Вьетнамынң бүтү девискээринин оонун тос кезинден үндүр сывыртканнар.

Француз эжелекчилер амгы үеде чүгле Сайгон, Далай, Гуз, Ханой, Хайфон шыкша бот-боттарында харылзаа чок чамдык хоорайларда база Мурнуу-Кыдат далайнын эриктеринде, Вьетнамын Мурнуу болгаш Сонгу хемнеринин уунда быжыглатыган пунктуларда тутунуп турарлар. Оларнын эжелелинде девискээрлерин чурттакчызы 2 миллиондан хөй эвес. Ынчалза-даа ол девискээрлер республиканын чөсөктиг күштеринин идеякыйг бурунгаарлаашкынында дүргөн кызырылып турар.

(Уланчылыг).

Кореяда туттурган шериглерни дедир чандырып турарына хамаарыштыр

ПЕКИН. Сяньхуа агенттелинин корреспондентинин Кэсондан диннадында чугаалап турары болза, Кызыл Крестинин төп холушак бөлүү ийи талаларнын туттурган шериглерин хүлээп алырынын районнарына бодунун ажылан 33 хонук иштинде чорудуп келгеш дооскан. Корей-кыдат таладан Кызыл Крест бөлүүнун ага кежигүңү Хань Кук Цон ук бөлүктүн хураыныга туттурган шериглерни солчуп турарынын үезинде дуза көргүзеринин херээңге төп холушак бөлүктүн ажилынын допчулалын кылган. Айтылган хуусаанын иштинде, чижээлээрге, америк талаларга дараазындагы буруудалыгалар кылдыгылаанын ол медеглээң:

КНО-нун чөсөктиг күштер ажилдакчыларында лагерге камгалалынын газтыг бомбаларны херезлэни—32 удаа, туттурган шериглерин өлүрүр болгаш өске-даа кадыг дошкун үүлгедиглер—27 удаа; солчулга пунктузунче туттурган шериглер дедир чанары-биле бар чорда, аме-

риканнарын айтыгышкынын өзугаар туттурган шериглерге лисыманчы өлүрүкчүлөрүн хенертен халдаашкынары—12 удаа; чедир чөмгөрбөс, чөм хандырылганын хоруур болгаш кызырар чорук—26 удаа; туттурган аарыг болгаш балыглатырган шериглерге эмчи дузаламчызын көргүзеринден ойталаан болгаш туттурган шериглерин кадыч баксырадырынче улганган үүлгедиглер—9 удаа; туттурган шериглерни күш-биле тудуп саададыр чорук, чижээлээрге, туттурган шериг херээжерини болгаш оларын уругларын күш-биле тудуп саададыр чорук—27 удаа; корей-кыдат Кызыл Крестинин төлээлекчилеринин туттурган шериглер-биле аргажарына таварыштырган моондактары болгаш ол төлээлекчилерин дорамчылаан чөруу—9 удаа; корей-кыдат туттурган шериглерин хуузунда эт-хөргөңизин дээрбедээр чоруктар—3 удаа болгулаан.

(СЭТА).

Делиде тудуг ажилчынарнын ажил соксадышынын

ДЕЛИ. Эң бичин ажил төлөверини дугайында хоойлуну чөртүп турарына, ажилчынарнын дыштаныр хүннерде ажуулаанынын хөзелинин төлөвейн турарына болгаш тудугчуларнын профвнелин херекке албайн турарына удуз Делинин 50

муң тудуг ажилчынары ажил соксадышынын чарлаан. Сентябрь 9-та казак болгаш парламент бажынынын чанынга тудуг ажилчынарнын чыскаалы болган.

(СЭТА).

АКШ-та чырыдышыкын кризиси

НЬЮ-ЙОРК. Чаа өөредилге чылынын эгелээни-биле холбаштыр Юнайтед Пресс агенттелинин Чикагода корреспондентинин бижип турары болза, чуртта уругларын хөй нуруууу класс өрээлдеринин болгаш башкыларын кончуг чедипшес байдалында өөренип эгелеп турар. АКШ-тын дыка хөй районнарында класс өрээлдеринин канчаар-даа аажок чедипшезинин ужурундан чамдык өөреникчилер эрги дагаа кажаларына, майгынарга өөренир деп турар. Дыка хөй уруглар фабрика бажынарына, складтарга, дугланнарга, бажын адаанда хостар-

га, көрүкчүлөр болгаш спорт залларына, кафетерияларга болгаш мырынай хоорай эрге-чагырганын бажынарына өөренирлер. Корреспондентинин оон ыңай айттып турары болза, чамдык районнарга класс бургузунге 60—70 уруглар өөренирлер. «Дыка хөй уруглар өрттен аймылдыг деп санадып турар школаларга өөренирлер».

Чүгле «номчуп болгаш бижип билер» башкылар школаларда «тур» кады келгеннер деп дыннадыгды айттып турар.

(СЭТА).

Америк фермерлеринң байдалынң баксыраашкыны

НЬЮ-ЙОРК. Ассошиэтед Пресс агенттелинин вашингтон корреспондентинин диннадын турары өзугаар алдыга, бо чылдын баштайгы сес айларынын дургузунда фермерлер боттарынын саткан продукциязындан 1952 чылдын ол-ла үезинге деңизерге оортан 6 хууун эвээшти алган деп АКШ-тын чер ажилчынын министрствозу дыннаткан.

1953 чылдын январьдан августка чедир фермерлер мал болгаш эт продукциясы сатканындан 11 миллион долларын алган, ол болза, эңир чылдындан 7 хуу эвээш продукттарындан фермерлерин тывыжы ол-ла үениң дургузунда 5 хуу кызырылган.

(СЭТА).

Эң күштүг гроссмейстерлеринң Бүгү делегей шыдыраа марылдаазы

1952 чылда совет шыдыраачылар бүгү-делегей марылдааларынын талазы-биле эң улуг чедикшиинерлиг болган. Ол чылдын эгезинде совет шыдыраачылар улуг чедикшинин болган, анча совет шыдыраачылар Керес, Геллер, Ботвинник, Смыслов олар эки түйнелдерни чедип алганнар. Ынчаарда Ефим Геллер делегей гроссмейстери атты алган, Ол чылдын августа Совет Эвилелинин шыдыраа командазы онгу делегей олимпиадазынга бирги черин алгаш, делегейин командалыг марылдаа талазы-биле чемпиону атты алган.

1953 чылдын январь, февраль айларда Бухарестте болган делегей марылдаазы совет шыдыраачыларын улуг чедикшинин-биле доозулган. Ол марылдаага 16 харлыг ленинградчы мастер Борис Спасский безин турнирге эки черлерин бирээнин ээлеп ап шыдаан.

Ам Швейцариянын Нейхаузен хоорайда делегейин эң шыраак Гроссмейстерлеринин делегей чемпиону М. Ботвинник /биле салышыкыныга шыдыраачыны шилип ты-

варынын марылдаазы чоруп турар. Ол марылдаада Совет Эвилелинде Б. Смыслов, Д. Бронштейн, П. Керес, И. Болеславский, А. Котов, Е. Геллер, М. Тайманов, Т. Петросян болгаш Ю. Авербах олар кирип турарлар. Оон ангыда делегейин өске чурттарында шыдыраачылар гроссмейстер Сабо (Венгрия), С. Решевикий (АКШ), М. Найдорф (Аргентина), Г. Шгальберг (Швеция), М. Эйве (Голландия) болгаш Глигорич (Югославия) олар кирип турарлар.

Ам 7 салышыкынар эрткен Оон түннелинде совет гроссмейстер Смыслов болгаш гроссмейстер Решевикий олар 5—5 саннарыг мурнап чоруп турарлар. Ол шыкша совет гроссмейстерлер Керес биле Болеславский болгаш гроссмейстер Найдорф (Аргентина) база эки ойноп турарлар.

Марылдааның сөөдүңгө чедир амдаа хөй демиселдер бар. Турнир ийи долганылыг эрттер.

В. МОРОЗОВ.

Харысалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

1953 ЧЫЛДЫҢ ДӨРТКҮ КВАРТАЛЫНДА «ШЫН» СОЛУННУҢ ЧАГЫЛГАЗЫН ХҮЛЭЭП АП ТУРАР
Чыгылганы «Союзпечать» хоорайда, районнара киллистери, харылза салбырлары болгаш агенттери, а ол ышкаш бұдүртүгелерде, албан черлеринде, совхозтарда болгаш колхозтарда, өөредилге черлеринде хөй-нитинин төлээлекчилери хүлээп ап турар.
Чыгылганын өртөө үш айга 13 рубль 05 копейк.
Солуннары чогуур өйүндө чыгыдып алырынче даламынар!
«СОЮЗПЕЧАТЬ».